

La posada en marxa dels plans insulars de residus ha posat ordre en una situació conflictiva. Durant anys, pràcticament des de l'inici del "boom" turístic, la generació de residus havia estat un problema greu, de difícil solució per, entre d'altres coses, manca de voluntat política. Ara la voluntat hi és i també unes instal·lacions dotades de les darreres tecnologies. Però les Balears continuen al capdavant de l'Estat en el rànquing de quilograms de fems per habitant. Les xifres de tones de residus continua creixent a pesar de l'alentiment econòmic i ja són, a tot l'arxipèlag, prop de 700.000 a l'any.

Residus: problemes pendants

Sebastià Verd

Segons el darrer l'Informe Econòmic i Social del Centre de Recerca Econòmica, de "SA NOSTRA" i la UIB, les Balears han perdut posicions al rànquing de la renda per càpita entre les comunitats autònomes. Han passat en poc més de cinc anys d'una envejable segona posició a un discret sisè lloc. I no obstant això, empesos per un nou "boom" demogràfic, continuen sent de les primeres quant a producció de residus. Fins a set-cents quilograms de fems per persona i any -molt més si a aquest percentatge afegim l'extensió territorial- davant una mitjana estatal que no arriba als cinc-cents. La generació de residus s'ha alentit arran de la crisi iniciada fa

dos anys, però continua en augment i la conseqüència és que continua creixent la muntanya de fems de Son Reus, a Mallorca o als abocadors d'es Milà a Menorca i de ca na Putxa a Eivissa. Els residus, malgrat ja no se'n parli tant, són encara un dels principals problemes mediambientals de les Illes, si no el més important.

No obstant això, respecte de la situació de fa uns anys les coses han canviat. A finals dels noranta, semblava una qüestió irresoluble. Mentre que ara el problema sembla en vies de solució. Si més no, potser amb l'excepció d'Eivissa que està més endarrerida, la modernitat ha arribat a l'entorn dels residus. Les competències en ma-

Mapa d'infraestructures previstes al Pla territorial de Mallorca

El Pla territorial de Mallorca preveu en el seu projecte inicial tot un seguit d'infraestructures per complir amb els objectius del Pla director de residus. Aquest és el quadre:

Estació de Transferència-1, Calvià:	Calvià i Andratx. Ubicació: Calvià
ET-2, Nord:	Pollença, Alcúdia, sa Pobla, Sta. Margalida i Muro. Ubicació: Alcúdia
ET-3, Centre:	Mancomunitat d'es Raiguer (Alaró, Binissalem, Búger, Campanet, Consell, Mancor, Santa Maria, Selva i Lloseta) ; Mancomunitat Pla de Mallorca (Algaida, Ariany, Costitx, Lloret, Llubí, Maria, Porreres, Petra, Sencelles, Sant Joan, Sta. Eugènia, Villafranca, Porreres, Montuiri i Sineu), Escorca i Inca. Ubicació: Binissalem
ET-4, Sud:	Mancomunitat Sud de Mallorca (Campos, Felanitx, Santanyí i ses Salines). Ubicació: Campos
ET-5, Llevant:	Artà, Capdepera, Manacor, Sant Llorenç i Son Servera. Ubicació: Manacor

Zones	Termes municipals afectats	Plantes o instal·lacions destinades a cada zona
Zona 1	• Palma • Marratxí • Bunyola	• Planta de selecció d'envasos lleugers. • Planta de compostatge. • Planta de metanització. • Planta d'aprofitament energètic. • Planta de tractament de restes animals i sanitàries del grup II. • Abocador d'emergència. • Planta de tractament d'escòries. • Dipòsit de seguretat. • Polígon per a activitats de gestió de residus.
Zona 2	• Sta. Margalida	• Polígon per a activitats de gestió de residus.
Zona 3	• Calvià	• Planta de compostatge.
Zona 4	• Sa Pobla	• Planta de compostatge per als llots de les EDAR.
Zona 5	• Ariany	• Planta de compostatge per als llots de les EDAR.
Zona 6	• Felanitx	• Planta de compostatge per als llots de les EDAR

tèria de tractament de fems varen ser traspassades als consells insulars que elaboraren, cadascun d'ells, els respectius plans directors. I això ha canviat radicalment la geografia de la deixalla. A Mallorca, el Parc de Tecnologies Ambientals és modèlic o, almenys, ofereix una imatge radicalment oposada a la que s'oferia la dècada passada. Tècnics i polítics han deixat d'anar en peregrinació a visitar altres instal·lacions a Europa per ser amfitrions de polítics i estudiosos de més enllà de les Illes que volen conèixer de prop com s'ha enfocat el tema aquí.

RESIDUS O RECURS

Com diu el director de Tirme, l'empresa concessionària de la gestió dels residus de Mallorca, "hem après a tractar els fems no com un residu pròpiament dit sinó com un recurs que cal aprofitar". Les tres "r" que guien tots els manuals de bones pràctiques en qüestió de deixalles (reduir, reciclar i recuperar) són posades en pràctica tot i que, des de sectors més crítics, sigui discutible un major o menor grau d'eficàcia. Sabem, doncs, que s'ha de fer. Si més no, tres anys d'obres i 1.800 milions d'euros ho han de fer possible. Les eines existeixen, però el problema també. La producció de fems creix, encara que a menor ritme i s'incrementa també la reutilització, però el percentatge que es recicla és encara petit si el comparem amb l'esforç que s'ha fet en recollida selectiva. Hom pot dir, per tant, que la qüestió s'ha plantejat de manera acceptable però que encara som lluny de la solució definitiva.

Tenim la satisfacció de poder mostrar avui un Parc de Tecnologies Ambientals, una ciutat dels fems que fins i tot és, en ocasions, un atractiu turístic. També una planta

RESIDUS URBANS A MALLORCA (tractats per Tirme)

any	tones
1998	352.874
1999	385.204
2000	403.407
2001	474.472
2002	473.043
2003	475.214

Parc de Tecnologies Ambientals.

de compostatge a Menorca que és, igualment, al punt de mira dels experts. Però la producció de residus no s'atura i posa en evidència la necessitat d'ampliar les actuals infraestructures, la qual cosa, en el cas de Mallorca, suposaria instal·lar nous forns d'incineració, cosa considerada improcedent pels ecologistes. El director general de Residus de l'anterior legislatura, Nicolau Barceló, que en la seva etapa de dirigent de Greenpeace s'havia mostrat radicalment oposat a la incineració, du-

rant el seu mandat va donar per bona l'existència de la planta de Son Reus ("Ara -afirmà- no em preocupen les decisions preses en el passat, sinó les que no es varen prendre"). Però ampliar les instal·lacions és un assumpte ben diferent. Mai no es va plantejar com a solució a la passada legislatura.

Això no obstant, sí que s'era conscient que alguna cosa s'havia de fer. PP i UM defensen l'ampliació de la incineradora. Els ecologistes s'hi opo-

sen, però el Consell de Mallorca i Tirme s'han fixat com a objectiu obrir dos nous forns incineradors en aquesta legislatura i amb ells serien quatre. Segons el gerent de Tirme, Àngel Fernández, l'ampliació és imprescindible per poder clausurar l'abocador actual que ha arribat al límit de la seva capacitat i ja que no és probable que se'n pugui crear un de nou. L'any passat es varen cremar als forns existents prop de 300.000 tones de residus, mentre que 178.000 anaren a l'abocador. El nombre de tones dels darrers anys ha estat molt semblant, però el 2003 s'hi varen afegir prop de 30.000 tones que abans es dipositaven anualment a s'Arenal.

MES FEMS QUE NINGÚ

En total les quatre Illes sumen entorn de les 700.000

tones. Mallorca, com hem vist, enguany sobrepassarà les 500.000. A les Pitiüses, les dades justificatives del Pla director sectorial per a la gestió dels residus urbans apuntaven les 85.000 per a Eivissa i les 6.500 de Formentera. Mentre que Menorca l'any 2003 registrà 58.000 tones. L'alentiment econòmic dels darrers anys sembla haver reduït el ritme de creixement, però no l'ha aturat. Així, si observam la gràfica que l'agost passat publicà *Quaderns-Gadeso* sobre l'evolució de les tones tractades per Tirme, veurem com es dona una pujada dràstica

El Consell de Mallorca s'han fixat com a objectiu obrir dos nous forns incineradors en aquesta legislatura

El 84% de les llars de Balears separa els fems

El 84% de les llars de les Balears separa qualche tipus de residus abans de dur les borses als contenidors, una dada -que procedeix de la societat Ecoembes- que es contradiu amb el que finalment arriba a les plantes de tractament o abocadors. Segons aquestes dades, la població balear observa un major grau de participació, en concret un 11% més que la mitjana espanyola.

Segons aquest mateix estudi, en el 53% dels casos és la dona la que diposita les bosses als contenidors, en un 30% els homes i el 9% per cent dels casos són els fills que ho fan.

En un 35,7% de casos se separen tots els envasos, en un 31% només els de plàstic, en un 34% se selecciona el cartó i en el 27% les llaunes. Ecoembes considera aquestes dades positives perquè suposen una evolució positiva en els hàbits dels ciutadans, tot i que encara són enfora del 68% de llars on es diu que separen els vidres i el 62% que separa el paper.

Entre el 16% de llars de les Illes que no fan cap tipus de separació, és -diuen- per comoditat o perquè no hi ha contenidors a prop.

des del 1998 al 2001, els anys de major creixement econòmic de la història recent de Mallorca. El 2002 es produí, fins i tot, una lleugera minva, però ja l'any passat tornà a haver-hi creixements positius. Una tendència que és similar a totes les Illes. En qualsevol cas, plegades sumen la major producció de residus per càpita d'Espanya. Les estadístiques ens diuen que són 2,2 quilograms diaris, mig quilogram més que la mitjana estatal i un quilogram més que l'europea.

A Mallorca, Tirme va rebre en el darrer exercici un total de 475.000 tones, la qual cosa significa ni més ni menys que 122.000 tones més que fa cinc anys. La línia de creixement s'ha aplanat, però preocupa una hipotètica reactivació de l'economia o que continuï el corrent immigratori. Cal dir que el turisme és un factor decisiu a l'hora de la producció de residus sòlids urbans, com ho demostra que juntament amb Balears siguin les Canàries i les comunitats turístiques les més capdavanteres. A Son Reus, l'any passat es cremaren prop de 300.000 tones, aproximadament el 60% i només un 7% va anar a parar a reciclatge. La resta, el 33%, es va tirar a l'abocador.

L'ABOCADOR DE SON REUS AL LÍMIT

El problema és que l'abocador de Son Reus, després de trenta anys de funcionament, està saturat i que les previsions que maneja el Consell de Mallorca són que com a molt tard el 2007 s'arribi a les 700.000 tones i si la capacitat dels forns de la incineradora és de 300.000, què s'haurà de fer amb les 400.000 tones restants? Sigui com sigui l'abocador haurà de mantenir-se actiu tres anys més, fins que el 2008 o el 2009 pugui entrar en funcionament un tercer forn. Només d'aquesta manera es podrà aconseguir allò que el director insular de residus, Guillem Riera, anomena "abocament zero". No es renuncia al reciclatge o al reaprofitament dels residus, però a diferència de Menorca, el compost no té aquí una sortida apreciable, a pesar de la qual cosa a partir d'enguany s'aprofitaran els llots de les depuradores per a adobs de jardineria i a fora vila.

Si comparem amb altres illes de la Mediterrània, veurem que Mallorca gaudeix, malgrat tot, d'una posició privilegiada. A la major part d'illes de la Mediterrània, amb problemes territorials similars als nostres, l'únic tractament que reben els fems és l'abocador. Tant a Creta com a Xipre hi van a parar més del 90% dels fems, a Sardenya el 75% i a Sicília o a les illes de Croàcia el cent per cent. En aquest sentit les Balears s'han avançat molt, encara que no es pugui parlar de la comunitat autònoma com d'un únic escenari. Les solucions aplicades pels respectius plans de gestió de residus de cada illa difereixen uns dels altres.

POLÈMICA SOBRE ELS NOUS FORNS

A Mallorca, la tercera via d'incineració era una prioritat per a Unió Mallorquina ja a la passada legislatura, però el compromís amb el Pacte de Progrés de no ampliar la capacitat dels forns n'impedí la construcció. Ara ho torna a ser i compten amb el suport del Partit Popular. Per contra, l'esquerra té seriosos dubtes. Els socialistes volen ser més pragmàtics i tot i que s'estimarien més evitar la incineració no s'hi mostren excessivament

33.700 tones de bosses de plàstics

Un estudi del GOB ha calculat que cada any s'empren a les Balears 33.736 tones de plàstic i que això és un obstacle per a una bona gestió dels recursos. Segons els ecologistes i les associacions de consumidors les bosses serien fàcilment substituïbles per altres de paper reciclat o, sobretot, per les senalles tradicionals o els carrets de compra.

Per això, des del GOB i l'Ajuntament de Palma s'han preparat diferents campanyes de conscienciació en els mercats de Ciutat. Sota l'eslògan de "la compra responsable", es pretén difondre les causes i conseqüències que té per al medi ambient l'augment dels residus, tant pel que fa al plàstic com als envasos no retornables.

bel·ligerants. Per contra, sí que són combatents contra la incineració el PSM i EU-Els Verds. Els nacionalistes consideren que les 177.000 tones de residus que l'any passat anaren a parar a l'abocador procedents de la recollida domiciliària eren fems que no s'havien separat. En aquest sentit signaren un comunicat de protesta en el qual es diu que les instal·lacions del flamant Parc de Tecnologies Ambientals estan infrautilitzades o que la planta de tractament d'envasos només funciona dos dies a la setmana.

El GOB ha denunciat l'incompliment del Pla de residus. Quatre anys després de l'aprovació no s'han aconseguit els nivells de recollida selectiva

MÉS RECOLLIDA SELECTIVA

Objecte fet amb material reciclat.

El GOB incideix sobre aquest tema. A principi d'estiu d'enguany denuncià públicament l'incompliment del Pla de residus pel que fa a la recollida selectiva, sobretot a Palma. Quatre anys després de l'aprovació no s'han aconseguit -diuen- els nivells de recollida selectiva. Segons el GOB, mentre que els residus s'han incrementat en més de 120.000 tones en els darrers quatre anys, els reciclats només ho han fet en 50.000. Cert que en percentatge els residus reciclats s'han doblats, però continuen lluny de les previsions. De fet, la recollida selectiva només ha permès reciclar el 13%. I això fa que la pressió sobre l'abocador de Son Reus vagi en augment.

Els ecologistes reconeixen la insostenibilitat de l'abo-

cador que, en paraules del portaveu del GOB, Miquel Àngel March, "s'ha convertit en un autèntic focus de contaminació". Per això són partidaris, com Tirme i com els responsables de residus del Consell de Mallorca, que se "segelli" progressivament. I això no obstant, discrepen en el procediment. El GOB no vol ni sentir a parlar d'incineració, sinó que posa l'accent en la recollida selectiva i el reciclatge, en el compliment del Pla director i, en aquest sentit, assenyalen un primer culpable de la normativa: l'Ajuntament de Palma. Cort per part seva ha presentat un pla de neteja que preveu substituir els vells contenidors per altres que facilitin la recollida.

ES MILÀ I EL COMPOST

Els residus, malgrat ja no se'n parli tant, són encara un dels principals problemes mediambientals de les Illes, si no el més important

Això pel que fa a Mallorca. A Menorca, els darrers informes de conjuntura destaquen l'estabilització dels residus, entorn de les 60.000 tones anuals. Els fems es tracta a la planta d'es Milà que, inicialment, s'havia concebut per a 25.000 tones. És a dir, que ara en rep més del doble. El percentatge de reciclatge és d'un 18%.

La planta de tractament data del 1995 i ja s'hi ha fet dues ampliacions. S'hi fa compost. I tot i que actualment no hi ha grans problemes, exceptuant les males olors, els ecologistes també hi tenen a dir. Han denunciat que la meitat dels fems que es recullen a les viles i ciutats són sense separar.

CA NA PUTXA, ABOCADOR CONFLICTIU

Finalment, el cas d'Eivissa és a part. Fa només tres anys, un estudi del Consell de les Pitiüses localitzà 130 abocadors incontrolats. L'any següent el fiscal de Medi Ambient alertava que "Eivissa pateix la pitjor situació ecològica de les Balears". Sobre l'abocador de ca na Putxa, Herbusa, l'empresa que el gestiona ha defensat en múltiples ocasions la legalitat de les instal·lacions i

50.000 vehicles de baixa cada any

A les Illes Balears cada any es donen de baixa o són abandonats diversos 50.000 vehicles. No només suposen un problema visual sinó que són, i així estan considerats oficialment, un residu perillós que s'ha d'acollir a la normativa preceptiva per al tractament d'aquest tipus de deixalla.

Tradicionalment els vehicles fora d'ús es gestionaven a través d'instal·lacions que no disposaven ni de les mesures ni dels mitjans necessaris per evitar els impactes sobre el medi ambient. Això no obstant, des de febrer d'enguany els propietaris que vulguin desfer-se d'un vehicle l'han de lliurar, obligatòriament, a un centre autoritzat de descontaminació que es responsabilitzarà de tramitar la baixa o, en tot cas, si es compra un vehicle nou es podrà lliurar als concessionaris que seran els responsables de fer les passes corresponents.

els mètodes emprats, però les denúncies en contra han arribat fins i tot a Brussel·les per l'incompliment de les normatives europees. Darrerament, a principi de l'estiu, el Consell Executiu del Consell d'Eivissa i Formentera aprovà una inversió de 60 milions d'euros per adaptar l'abocador a les normes comunitàries. Una inversió que l'empresa adjudicatària haurà d'amortitzar al llarg dels pròxims 25 anys.

En el mateix Consell s'aprovà, també, la reforma de l'abocador de Formentera.